

Co-funded by
the European Union

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ТА ЦІННОСТІ У РЕГУЛЮВАННІ АУДИТУ ТА НЕЗАЛЕЖНІЙ АУДИТОРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

2026

SNAU

University that
studies life

15.06.2026 14.30 EEST

*Альвіна
ОРЄХОВА*

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

Заняття 1

Європейські цінності та суспільна місія аудиторської професії

Питання для розгляду

1. Європейські цінності у сфері професійної діяльності
2. Суспільна роль аудиту в ринковій економіці ЄС
3. Добросовісність і підзвітність як основа довіри до аудиту
4. Захист суспільного інтересу в аудиторській діяльності
5. Довіра до фінансової інформації в європейському економічному просторі
6. Значення аудиторської професії для фінансової стабільності та євроінтеграції України

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

1. Європейські цінності у сфері професійної діяльності

Головна думка

«Аудитор, який не розуміє цінностей, - це лише калькулятор.
Аудитор, який їх втілює, - це захисник суспільної довіри».

Довіра - це валюта нашої професії.

Цінності - це джерело довіри.

Технічні помилки можна виправити. Втрата довіри - непоправна.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

1. Європейські цінності у сфері професійної діяльності

Європейські цінності у сфері професійної діяльності

Нормативна база:

- Лісабонська угода (2007)
- Хартія основних прав ЄС
- Директиви Європейського Парламенту

Чотири ключові цінності для аудитора:

- Верховенство права (Rule of Law)
- Свобода та відповідальність
- Рівність, недискримінація, прозорість
- Солідарність та сталий розвиток (ESG)

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

1. Європейські цінності у сфері професійної діяльності

Верховенство права

Що це означає для аудитора:

Принцип	Практичний зміст
Пріоритет сутності над формою	Недостатньо «правильних документів» - оцінюйте економічну реальність
Правова визначеність	Висновок спирається на МСА та закони, а не на суб'єктивні відчуття
Незалежність суду та нагляду	Ви - фігура публічного права, навіть працюючи в приватній фірмі

«Законно, але нечесно» - це не європейська цінність.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

1. Європейські цінності у сфері професійної діяльності

Свобода та відповідальність

Свобода аудитора:

Право діяти згідно з професійним судженням

Захист від звільнення за відмову підписати недостовірний звіт

Гарантовано статтею 16 Хартії ЄС

Відповідальність аудитора:

Дисциплінарна

Цивільна

Кримінальна (в окремих випадках)

Кейс

Banco Espírito Santo (Португалія, 2014) - аудитори проігнорували принцип суттєвості щодо пов'язаних сторін → втрата ліцензій, мільйонні позови.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

1. Європейські цінності у сфері професійної діяльності

Рівність, недискримінація, прозорість

Вимога	Зміст
Рівний доступ до ринку	Заборона відмови через расу, релігію, стать, вік
Недискримінація в перевірках	Однакова ретельність пропорційно ризику
Прозорість гонорарів	Розкриття аудиторських та неаудиторських доходів
Ротація партнерів	Запобігання «загрозі близькості»

Якщо 80% доходу фірми - від консалтингу, а 20% - від аудиту того ж клієнта, незалежність під загрозою.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

1. Європейські цінності у сфері професійної діяльності

Солідарність та сталий розвиток (ESG)

Нова цінність для аудитора:

- ✓ Бізнес не може перекладати екологічні та соціальні ризики на суспільство
- ✓ Аудитор перевіряє не лише фінансову звітність, але й **ESG-звітність**

Вимоги Директиви CSRD (2022/2464):

- ✓ Обов'язковий аудит звітності зі сталого розвитку
- ✓ Оцінка викидів CO₂, прав людини в ланцюгах постачання, гендерної рівності

Кейс (Німеччина, 2023)

Аудитор не перевірів дані про «зелені» облігації - позбавлення сертифікату.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

1. Європейські цінності у сфері професійної діяльності

Висновок

Цінність	Професійний прояв
Верховенство права	Відповідальність перед законом, а не перед клієнтом
Свобода та відповідальність	Право на професійне судження ціною особистої відповідальності
Рівність та прозорість	Інструменти боротьби з упередженнями та корупцією
Солідарність	Перехід до перевірки ESG-звітності

Цінності - це технологія довіри.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

2. Суспільна роль аудиту в ринковій економіці ЄС

Суспільна роль аудиту в ринковій економіці ЄС

Головний принцип:

Аудит - це не послуга для бізнесу.

Аудит - це послуга для суспільства, яку оплачує бізнес.

П'ять векторів суспільної ролі:

- Зменшення асиметрії інформації
- Інструмент корпоративного управління
- Чинник фінансової стабільності
- Захисник публічних фінансів
- Верифікатор сталого розвитку (ESG)

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

2. Суспільна роль аудиту в ринковій економіці ЄС

Зменшення асиметрії інформації

Проблема

Менеджмент знає про стан компанії більше, ніж інвестор.

Наслідки:

Несприятливий відбір - ринок платить «середню» ціну, хороші компанії недооцінені

Моральний ризик - менеджмент приховує збитки або завищує активи

Рішення

Незалежний аудитор → публічний висновок → зменшення асиметрії

«Аудиторський висновок - це публічне благо».

Co-funded by
the European Union

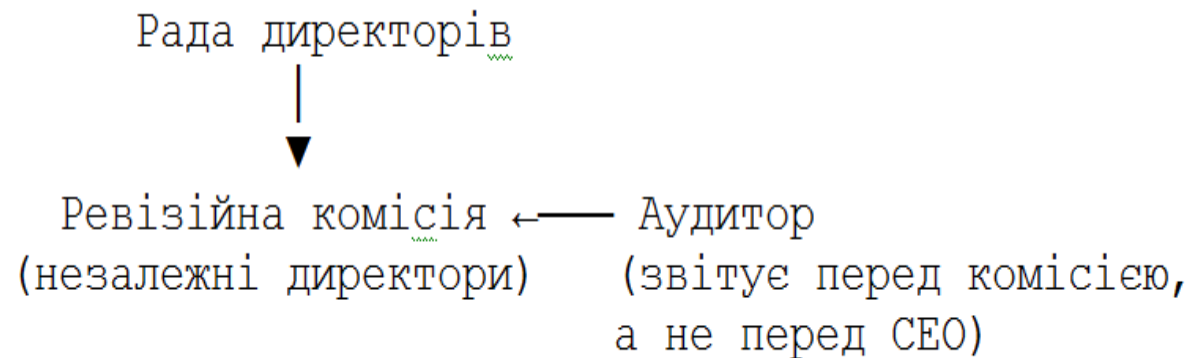
Sumy National
Agrarian University

2. Суспільна роль аудиту в ринковій економіці ЄС

Інструмент корпоративного управління

Трикутник стримувань і противаг (за Директивою ЄС 2014/56/EU):

Зобов'язання аудитора: повідомляти про суттєві недоліки внутрішнього контролю, навіть якщо вони не впливають на звітність поточного року.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

2. Суспільна роль аудиту в ринковій економіці ЄС

Чинник фінансової стабільності

Регламент ЄС 537/2014, стаття 7:

Аудитор зобов'язаний негайно повідомити регулятора про порушення або підозру на шахрайство, що загрожує безперервності діяльності.

Кейс Wirecard (Німеччина, 2020)

Аудитор (ЕУ) не перевіряв банківські виписки на 1,9 млрд євро

Результат: крах, збитки тисяч інвесторів, ЕУ - штрафи та заборона на нові аудити

Аудитор, який не виконує суспільної місії, стає співучасником катастрофи.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

2. Суспільна роль аудиту в ринковій економіці ЄС

Захисник публічних фінансів

Бюджет ЄС на 2021-2027: понад 1,2 трильйона євро

Завдання аудитора публічного сектору:

- ✓ законність використання коштів
- ✓ економність, ефективність, результативність
- ✓ відсутність конфлікту інтересів
- ✓ відсутність корупційних схем

Інституції

Європейська Рахункова Палата (ЕРА) + національні рахункові палати

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

2. *Суспільна роль аудиту в ринковій економіці ЄС*

Верифікатор сталого розвитку

Директива CSRD (2022/2464) - набирає чинності 2024-2028:

Хто підпадає	Що перевіряється
~50 000 компаній в ЄС	Викиди CO ₂ (Scope 1, 2, 3)
Великі публічні компанії	Права людини в ланцюгах постачання
Банки, страхові компанії	Гендерна рівність
Підприємства, що торгуються на біржах	Податкова доброчесність

Рівень впевненості: обмежена → розумна (поступово)

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

2. Суспільна роль аудиту в ринковій економіці ЄС

Висновок

Вектор	Суть
1. Асиметрія інформації	Аудит робить ринки ефективнішими
2. Корпоративне управління	Аудитор - стримувач для менеджменту
3. Фінансова стабільність	Своєчасне виявлення ризиків банкрутства
4. Публічні фінанси	Захист коштів платників податків
5. ESG	Нова місія - верифікація сталого розвитку

Лояльність аудитора не до клієнта, а до суспільства та професії.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

3. Добросовісність і підзвітність як основа довіри до аудиту

Добросовісність і підзвітність як основа довіри

Ключове розрізнення:

Добросовісність (Integrity)	Підзвітність (Accountability)
Внутрішній компас	Зовнішній механізм
Коли ніхто не дивиться	Коли хтось перевіряє
Характер	Система

Формула довіри:

Довіра = (Добросовісність + Компетентність) × Підзвітність

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

3. Добросовісність і підзвітність як основа довіри до аудиту

Добросовісність на практиці

Три прояви добросовісності:

Прояв	Зміст
Чесність у фактах	Не закривати очі на факти, які не вписуються в гіпотезу. Чітко розмежовувати перевірене, повідомлене, припущене
Моральна мужність	Протистояння тиску клієнта, готовність втратити контракт, але не репутацію
Уникнення видимості конфлікту	Навіть якщо ви чесні, але сторонній може запідозрити - це вже проблема

Один підпис «під тиском» може зруйнувати кар'єру, яку будували роками.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

3. Добросовісність і підзвітність як основа довіри до аудиту

Що заборонено аудитору в ЄС

- ✓ Володіти акціями клієнта (навіть невелика сума)
- ✓ Приймати подарунки понад €50-100 (краще - жодних)
- ✓ Мати близькі родинні зв'язки з керівництвом клієнта
- ✓ Якщо партнер переходить до клієнта - виникає «загроза близькості»

Приклад (Франція)

Аудитора відсторонили, тому що його син працював у банку-клієнті на посаді середнього рівня.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

3. Добросовісність і підзвітність як основа довіри до аудиту

Підзвітність - багаторівнева система

Чотири рівні підзвітності аудитора в ЄС:

- ✓ **Клієнту та ревізійній комісії** - звіт про результати, обґрунтування висновків
- ✓ **Регулятору** (НЗС, APAS, PIBR) - перевірки якості, санкції
- ✓ **Професійним організаціям** - реєстр, кодекс етики, внутрішні санкції
- ✓ **Суду та третім особам** - цивільна відповідальність перед інвесторами

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

3. Добросовісність і підзвітність як основа довіри до аудиту

Регуляторний нагляд в дії

Приклад (Німеччина, 2023)

Аудитор не перевіряв оцінку гудвілу в IT-компанії
Компанія збанкрутувала через завищення активів
APAS оштрафував аудитора на €150 000
Заборона практикувати 2 роки

«Це не «биття по руках» - це реальна відповідальність».

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

4. *Захист суспільного інтересу в аудиторській діяльності*

Захист суспільного інтересу в аудиторській діяльності

Визначення суспільного інтересу для аудитора:

Сукупність прав та очікувань інвесторів, кредиторів, працівників, держави та громадськості щодо **достовірної, незалежної та своєчасної** фінансової інформації.

Тест «бабусі»:

«Чи буде ваша бабуся, яка вклала пенсію в акції цієї компанії, вдячна за ваш висновок?»

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

4. Захист суспільного інтересу в аудиторській діяльності

Суспільний інтерес в праві ЄС

Хто такі PIE (Public Interest Entities) за Регламентом 537/2014:

Категорія	Приклади
Банки	Усі банки в ЄС
Страхові компанії	Страховики, великі страховики
Емітенти на регульованих ринках	Компанії, чиї акції торгуються на біржах
Інші, визначені державами	Енергетичні компанії, оператори критичної інфраструктури

Особливі вимоги до аудиту PIE:

- Ротація партнера кожні 5 років, фірми - кожні 10 років
- Заборона більшості неаудиторських послуг (16 пунктів)
- Додатковий звіт для ревізійної комісії

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

4. Захист суспільного інтересу в аудиторській діяльності

Шахрайство vs. Помилка

Помилка (Error)	Шахрайство (Fraud)
Ненавмисне викривлення	Навмисне діяння
Помилка в розрахунках	Підробка документів
Неправильне застосування стандарту	Маніпуляція обліком
Виправляється через коригування	Приховується менеджментом

Якщо виявили шахрайство:

- Повідомити ревізійну комісію (не обов'язково одразу CEO)
- Якщо менеджмент не реагує → повідомити регулятора
- Оцінити вплив на висновок

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

4. Захист суспільного інтересу в аудиторській діяльності

Оцінка безперервності діяльності

Коли виникає суттєва невизначеність:

- Значні збитки протягом кількох періодів
- Прострочені кредити, неспроможність погасити борги
- Судові позови, що загрожують банкрутством
- Втрата ключового ринку або ліцензії

Дії аудитора:

- Отримати письмові запевнення від менеджменту
- Самостійно оцінити реалістичність планів порятунку
- Включити параграф про суттєву невизначеність у висновок

Краще помилитися в бік консерватизму, ніж промовчати.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

4. Захист суспільного інтересу в аудиторській діяльності

Кейс

Carillion (Велика Британія, 2018)

Будівельний гігант з боргами £7 млрд

Аудитори (KPMG) знали про проблемні контракти

Не включили параграф про суттєву невизначеність вчасно

Наслідки:

Банкрутство, тисячі звільнених

Пенсійні фонди втратили гроші

Уряд витратив сотні мільйонів на ліквідацію

KPMG: штраф £21 млн + £14 млн + кримінальне розслідування

Ціна ігнорування суспільного інтересу - катастрофа для тисяч людей.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

5. Довіра до фінансової інформації в європейському економічному просторі

Довіра до фінансової інформації в Європейському Економічному Просторі

Довіра в ЄЕП - це складна багаторівнева система:

- ✓ Гармонізовані стандарти обліку (МСФЗ)
- ✓ Обов'язковий аудит за єдиними стандартами (МСА)
- ✓ Незалежний нагляд (ESMA, СЕАОВ)
- ✓ Механізми доброчесності (Кодекс IFAC)
- ✓ Правовий захист інвесторів
- ✓ Міжнародне визнання

5. Довіра до фінансової інформації в європейському економічному просторі

Інституційна архітектура довіри в ЄЄП

Рівень	Орган	Функція
Європейський	ESMA	Координація національних регуляторів, правозастосування
Європейський	CEAOB	Зближення практик нагляду, технічна оцінка МСА
Національний	НЗС, APAS, PIBR, FRC	Реєстрація, перевірки, санкції
Публічний	Європейська Рахункова Палата (ECA)	Аудит бюджету ЄС та інституцій

Регламент (ЄС) № 1606/2002 (IAS Regulation): всі публічні компанії в ЄЄП зобов'язані складати звітність за МСФЗ.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

5. Довіра до фінансової інформації в європейському економічному просторі

Що залишається невирішеним?

Три фундаментальні проблеми (за аналізом Єврокомісії):

Проблема	Суть
Розрив очікувань	Суспільство думає, що аудит гарантує виживання компанії. Це не так.
Концентрація ринку	«Велика четвірка» аудитує >85% РІЕ. Якщо одна впаде — системна криза.
Незалежність vs. комерціалізація	Хто платить, той і замовляє музику. Вроджений конфлікт.

Ринок аудиту продемонстрував значне скорочення кількості аудиторів та фірм, поряд із постійною концентрацією ринку, де домінують лише кілька великих гравців (ECMI).

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

6. Значення аудиторської професії для фінансової стабільності та євроінтеграції України

Аудиторська професія для фінансової стабільності та євроінтеграції України

Головна теза:

Аудит в Україні сьогодні - це один з ключових інструментів європейської інтеграції та гарантія прозорого використання міжнародної допомоги.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

6. Значення аудиторської професії для фінансової стабільності та євроінтеграції України

Євроінтеграційний законопроект (вересень 2025)

Що передбачає законопроект, схвалений КМУ:

Новація	Зміст
ESG-аудит	Імплементация норм ЄС щодо звітності зі сталого розвитку
Атестація аудиторів ESG	Відповідно до європейських стандартів
Обов'язкове застосування ISAE	Міжнародні стандарти надання впевненості
Новий розділ Реєстру аудиторів	Для суб'єктів, що мають право на ESG-послуги

Мета: підвищення якості та прозорості аудиторських послуг, зміцнення довіри інвесторів, полегшення доступу підприємств до міжнародних ринків (Мінфін України).

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

6. Значення аудиторської професії для фінансової стабільності та євроінтеграції України

Аудит міжнародної допомоги - Ukraine Facility

Програма Ukraine Facility (2024-2027): 50 млрд євро (гранти + кредити)

Мета: відновлення, реконструкція, модернізація України

Порядок аудиту (затверджено 19.11.2025):

Напря́м	Що перевіряється
Законність	Чи не порушено законодавство
Ефективність	Чи досягнуто результатів з мінімальними витратами
Достовірність	Чи правдиво відображаються операції
Внутрішній контроль	Чи працюють системи запобігання порушенням

AFCOS: Держаудитслужба - координатор боротьби з шахрайством у співпраці з OLAF.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

6. Значення аудиторської професії для фінансової стабільності та євроінтеграції України

Рахункова палата - новий рівень

Зміни до Закону «Про Рахункову палату» (жовтень 2024):

Новація	Зміст
Незалежність	Політична та фінансова незалежність, виведення з-під дії Закону «Про держслужбу»
Оптимізація структури	Скорочення кількості членів
Розширення повноважень	Контроль місцевих бюджетів, держпідприємств, міжнародної допомоги
Зовнішнє оцінювання	Фінансовий аудит Палати кожні 3 роки, оцінка за ISSAI кожні 5 років

Стратегія 2025-2029: забезпечити діяльність ВОФК міжнародного рівня (10 компонентів).

Виклики: 6 з 11 посад вакантні, >35% вакансій аудиторів.

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

6. Значення аудиторської професії для фінансової стабільності та євроінтеграції України

Висновки

Розділ	Ключовий висновок
1. Цінності	Верховенство права, свобода/відповідальність, рівність, солідарність - компас аудитора
2. Суспільна роль	5 векторів: асиметрія, корпоративне управління, стабільність, публічні фінанси, ESG
3. Добросовісність + підзвітність	Внутрішній компас + зовнішній механізм = ДОВІРА
4. Суспільний інтерес	Виявлення шахрайства, оцінка безперервності діяльності, захист РІЕ
5. Довіра в ЄЕП	Багаторівнева система: МСФЗ → МСА → ESMA/CEAOB → санкції
6. Україна	Гармонізація, Ukraine Facility (50 млрд євро), реформа Рахункової палати, ESG-аудит

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

6. Значення аудиторської професії для фінансової стабільності та євроінтеграції України

Аудитор - це не просто професія. Це місія

- ✓ Місія захищати суспільну довіру
- ✓ Місія забезпечувати прозорість ринків
- ✓ Місія сприяти економічному розвитку
- ✓ Місія будувати європейське майбутнє України

«Технічні помилки можна виправити. Втрата довіри - непоправна»

Co-funded by
the European Union

Sumy National
Agrarian University

ДЯКУЄМО ЗА УВАГУ!!!

ВЕБ СТОРІНКА проекту	https://projects.snau.edu.ua/eustrust/
Команда проекту	https://projects.snau.edu.ua/eustrust/proiekt-ta-komanda/komanda-proiektu/